

ACC. N:R. M. 8141:1-9.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Hiking.

Härad: Upplandinge,

Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Socken: Jäghult.

Berättat av: Per Wäverstam.

Uppteckningsår: 1942.

Född år 1838, i Kristvalla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckning Berörtillverkning
av pressade Wäversmunder.

Vol: 1.

Sidor 1—8.

Karta 1. Blad teckning, s. 9.

1.)

ACC. N.R. M. 8141: 1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Smusasmakaren "Pelle Näver" hette
Per Jansson, men eftersom folk i
genren kallade honom van be-
mä-
da man, så tog han namnet
"Näverstain." Han var född 1888
i Örkingsborg, Kristvallas socken i
Kalmars län. Redan som pojke
minnes jag honom, när han en
gång om året gick åt Pöghults-
sacken och sålde sina "pressade
näverdosor, som han bar i en
säck. Fista gången jag träffa-
de honom var 1918 i Brännåsa,
Kristvalla, där jag sysslade
med kalving. Han var då på
älders kammen, men gick i byg-
derna närmast hemmet och
sålde dosor. Han kom uppsitt
Förby

2.)
mig i kalhyften, och då berättade
han följande för mig, som och
bör bevaras emär det hör till "Gam-
la yrken". Så snart han hälsat
sag han alltid opp sin stora "Wäver-
heerra" och bjöd på snus med den
frågan, "Skä dä va en för mun
eller näsa?" — Han berättade:
"Bruket av snus och snusdags
började på 1600-talet i Sverige
när soldater återvänt från 30-å-
riga kriget. Redan på 1500-talet
började man tillverka och gag-
na snus i Spanien. Sen spred
sig bruket "Över all världen",
sade han. Man planterade själar
sin tobak och "Hol själu rikhet
till att börja med, men redan i
Förr."

3.) medlet av 1700-talet anlade "E. Svarts"
med en snusfabrik i Kalmar.
— Råvaran för tillverkning av vä-
verdor är och var Björknäver,
som pläts av björkstammarna
vid midsommartid. Bäst är
den på insidan gula delen av
nävren. Ty den är segast och
smidigast. Torr, fin, Björknäver
betalas 1918 med 38 öre kila etc.
Till ett gross (144 styck) doror åk-
 gick 1. Rispunder (8½ kilo) näver.
och dororna varierade i priser från
25 öre upp till en krona beroende
på olika speltekar. Nävern plä-
pades först ren på en Metall-
rulle, varefter den limades på båda
sidor å en papperremma 1 m. m. tjock.
Först!

4.)
ACC. NR. M. 8141:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Pappersremsan tillskäres med en särskild
därtill konstruerad kniv. — Så göres
"Vetsansingar" för de gånjern- (leder)
av näver varmed locket fästes
vid dopsan. Sen bemålade näver
och pappersremsan föres sedan
mellan ett "Velsar" av vilka den
ene prämmas in ell. vänter på
remsans utlösa. varefter den spä-
nes om en "modell" som giver de-
sän sin bestämde form. Denna
modell är av furu. Remsan fasthålls
med en liten "skruvving", medan
limmet förkar, så man kan avlägs-
na modellen. — Med "Stansar" ut-
hugges dopsans lock och botten m.
4. millimeter tjocka präskivas, och
limmas fästa näver å båda sidor
fäst.

5.)
Ulr lacker uppräses "Fals" för drossans
leder (gångjärn) i lock etc. varmed det
fästes vid Sasan. Dessförinnan har
i nävern å lockets översida inpres-
sats genom valsar mer eller mindre
skärpa modeller. T.ex. "Kalmar slopp"
"ett regelfartyg" eller en "något kvin-
nafigur." Sedan lock och botten
prätklunnats, så bestyckes do-
san med en blandad chellack-
låsning, som består av 3 delar
chellack och 1. del Senapurreack
spirit. De mörka schattering-
ar, som synas å somliga nä-
ver dosar låstadkammets på föl-
jande sätt. Innan chellacklås-
ningen, som prätklunnats dosan,
kunne bliva knäppt mer än halv-

Förh.

6.)
ACC. NR. M. 8141:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kor, så föres den litte fram och
åter genom en "Japanisk väverlaga",
och skrykes åter med schallacklås-
ring. Nu det upptecknade fram-
går tydligt att det är ett tidvridan-
de arbete att tillverka "Pressade vä-
verdosor. Enligt "Pelle Vävers" e-
gen uttaga, så var det intet min-
re än "95" olika handgrepp på en
väverdosor från början till slut.
Priset på gräs var före 1914 16- till
22. kränar, men under föregående
kriskid sreg priset beräknat, så 1918
fick "Pelle väver i medeltal 48. kr-
nor på gräs för sina "Pressade
"Väverdosor." Vid den tiden förvärd-
de intet gulden mycket, men hans
2. söner uppehålla tillfreds. Enligt
fort.

7.)
"Pelle Nävers" oppgift så kunde en
skicklig dammakare på 12. timmers
arbetsdag på en vecka tillver-
ka $\frac{1}{2}$ gross dosor. så före första
världskriget var förtjänsken
ej stor med dastillverkningen.
"Men det var drygt med pengar-
na den tiden," sade "Näverstam."

Som "pressad näverdosa" beräknas hål-
la ett år, om han inte utsättes för
nånnvärd väta. Skulle det vara fal-
let, så vet jag att han gått ränder
i gångjärnet efter att gagnats blott
i 14. år. Det fanns flera dammakare
i Kristnallasacken, så före första
världskriget tillverkade samti-
ga dammakare 36. gross i veckan.
Dosaernas antal förminskas mer
Forts!

8.)

ACC. N.R. M. 8141:8.

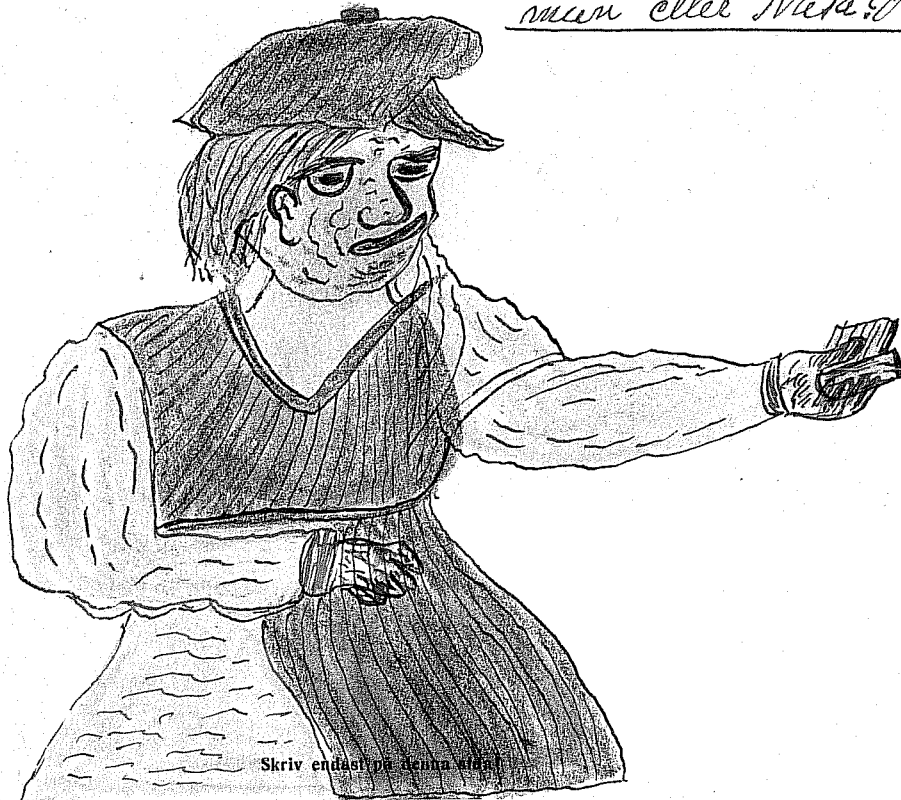
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och mer för varje år, by ungdomen
gagnar sin tobak mest i form av
cigarreter. När vi gamle "Mullbänk-
kuggare" hinna då bort, så blir det
väl slut med Näverdosorna. Men
får man bra dam, som är äld-
re än jag, så borde "snuset" befräm-
ja hälsa och långt liv, och då
vare det väl skäl att fortsätta med
snusbruket. Jerssuhain sade "Pelle
Näver" att i hans ungdom vare "de
grannaste böverna rent tokiga i
snusluggande pojkar. Så dam
skulle bl. a. yttrat att "Kysa en poj-
ke, som intet luggar snus, det är
delsamma, som kysa en späd-
kalv i aktern." Ja, många knuss
och många bankar och sitt lungor.

ACC. N:R. M. 8141:9
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Wikberg
Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra "Kråksmåla.
Socken: Alghult. Berättat av: Pär Wäverstam.
Uppteckningsår: 1942. Född år 1838. i Kristvallasocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En gamle smusdammakaren "Pelle
Wäver" från Kristvalla socken.
"Skä det vara en för
man eller Wäver?"

Skriv endast på denna sida!